

„CSAK RONTANÁ A STATISZTIKÁJUKAT”

MARINA VLADY VISZOCKIJRÓL

1.

Mindig is foglalkoztatott a kérdés: vajon mi történik az emberek fejében, amikor egyszerre maguk előtt látják azt a színészt, akit annyiszor csodáltak meg a mozivásznon? Színházból jövünk, egy Hamlet-előadás után. Dermesztő a hideg, az utca kihalt. A csatornanyílásokból fehér gőz gomolyog, csak a lámpák fénygömbje látszik a mélykék éjszakában. Két alak lép elő az egyik kapualjból. Két kalapos, sötétbőrű, merev ábrázatú figura, és mindketten vigyázzba vágják magukat a jöttünkre. Rámnézel, nyugtalanul. Lehet, hogy megijedtél, ha csak egy pillanatra is? De a nagyobbik udvarias, gyöngéd hangja egy-kettőre megnyugtat bennünket. Az akcentusból ítélve csakis grúz lehet. Hozzád beszél, enyhén előre dőlve, és közben arra is ügyel, hogy rám ne nézzon.

— Kedves Viszockij, engedje meg, hogy bemutatkozzam. Hallottam, hogy ma este mindketten itt lesznek a színházban, Tbiliszből jöttem, és itt töltöttem az utcán az egész estét, hogy el ne szalasszam magukat. Szíves engedelmeivel mondani szeretnék valamit a feleségének, ha nem haragszik.

Nincs semmi megmosolyogni való ezen a szertartásos udvariaskodáson. Megbecsülést fejez ki, nagy-nagy tiszteletet, és főleg azt jelzi, hogy az ügy komoly. Jóváhagyóan bólintasz, a férfi felém fordul, és hirtelen megpillantom a szemét. Eltökéltség, kegyetlen szenvedély izzik benne.

— Asszonyom, igazságot szeretnék szolgáltatni magának. A barátommal együtt készek vagyunk rá, hogy bármikor megöljük azt az alávaló gaz-

embert, aki nem érzett semmi könyörületet maga iránt.

Ha nem lett volna olyan görcsösen feszült, talán elnevettem volna magamat, de minden ízében remegett, majd, hogy nem szóltam egy szót se, így folytatta:

— Hogyan is tehetett ilyet, hogyan is lehetett ilyen kegyetlen? Kövekkel agyondobálni valakit, még egy nyomorult kutyával se bánik így az ember!

Végre megértettem: a *Boszorkányról* beszél; a filmbeli szépséges vadóc egész Oroszországot megríkatta, őt követte halálra egy tudatlan parasztleány. A férfi azt indítványozza a hús-vér filmszínésznőnek, hogy bosszút áll a lányért, akit ezen a filmben alakított...

Nem is annyira zavart érzek, mint inkább meghatottságot. Mit mondjak neki, hogy meg ne sértsem, hogyan is magyarázhatnám meg ennek az egyszerű léleknek, hogy itt nincs helye semmiféle bosszúnak? Barátságosan megfogom a kezét.

— Dehát nézzon rám, fogja meg a kezemet, nem haltam meg, élek. Nem ölték meg, itt vagyok, és beszéllek magával. De azért nagyon hálás vagyok a bátorságáért.

Az ismeretlen jéghideg keze rákucsolódik az enyémre, megszorítja, majd lehajol, és ajkával megérinti az ujjam hegyét.

Vége, megtört a varázs, felegyenesedik, és méltóságteljesen bocsánatot kér tőled az alkalmatlankodásért.

A két férfi eltűnik az éjszakában. És te, fél-komolyan, ezzel a megjegyzéssel teszel pontot a történet végére: „Kár, elküldhettük volna a legádázabb ellenségünkhöz!”

Csakugyan, ki volt a te legádázabb ellenséged?

■ A színpadon félméztelen férfi, csupasz mellkasán és karján nehéz láncok, a férfi vergődik, üvölt. Vértagszó látvány. A színpad lejt egy kicsit a nézőtér felé, és a lánc, amelynek végét négy másik szereplő tartja a kezében, egyszerre hálós és összekötő kapocs. A darabot, amely valójában adaptációja a *Pugacsov*, a trónbitorló című Jeszenyin-poémának, Ljubimov rendezte a Taganka-színházban. Moszkvában vagyok, az 1967-es filmfesztivál vendégeként, és erre az előadásra is elhoztak, mert állítólag egy páratlan tehetségű színész is játszik benne, bizonyos Vlagyimir Viszockij. Akárcsak a nézőket, engem is rabul ejt az az erő, az a mélységes elkeseredés, amely ott vibrál a főszereplő hangjában. Csakis ő van jelen a színpadon, mindenki más árnyékba borít, mintha csakis őt világítanák meg a reflektorok. A közönség állva tapsol neki.

Kifelé menet egyik barátom azt indítványozza, hogy vacsorázzunk együtt a színházklub éttermébe megyünk, zajos hely, de van hangulata. A konyha jó, és nem zárnak olyan korán, mint a nyilvános vendéglőkben. Miután felmutattuk a belépésre jogosító papírjainkat, letelepszünk az egyik asztalhoz. Minden tekintet kíváncsian felénk fordul. A Szovjetunióban, pedig erre egyáltalán nem voltam elkészülve, úgy szólván mindenki ismeri az arcomat. Az emberek körülünnepelnek, virágot, konyakot, gyümölcsöt küldözgetnek, átölelnek, az asztal egy-kettőre tele lesz italosüvegekkel, a pincérek szendvicseket hoznak. Nekilátnak. A nagy színészt várom, gratulálni szeretnék neki, de úgy hallok, amilyen kiszámíthatatlan, kitelik tőle, hogy ide se jön. Egy kicsit letör a dolog, de hát az asztaltársaim zúdítják rám a kérdéseket. Hallották, hogy több, mint ötven filmet forgattam eddig (ebből az ötvenből jó, ha kettőt vagy hármat láttak), de minden érdeklőt, mindenről tudni akarnak. Hat esztendő koromban beszéltem utoljára oroszul, de azért megpróbálok eldadozni a karrierem történetét.

Egyszer csak látom a szemem sarkából, hogy egy alacsony, rosszul öltözött fiatalember közeledik az asztalunkhoz. A világosszürke szemével kelti fel a figyelmemet. A terem felmorajlik, én elhallgatok, és odafordu-

lok az újonnan jött felé. A férfi némán megragadja a kezem, hosszan megszorítja, majd miután kezét csókolta, leül velem szemben, és arcomat fürkészi. A némasága nem zavar, úgy nézzük egymást, mintha egy régi-régi ismerőst szeretnénk felismerni. Tudom, hogy te vagy Viszockij. Egy csöppet se hasonlítasz arra a durva és szitkozódó óriásra a darabban, de olyan átható a tekinteted, hogy a torokom ugyanúgy elszorul, mint az előadás alatt. Körülöttünk újra felerősödik a hangzavar. Te nem eszel, nem iszol, csak engem nézel.

— Csakhogy látom!

Ezzel a pár szóval teljesen megzavartál, gratulálok az előadáshoz, de te oda se figyelsz, máris mehetnéked van, énekelni szeretnél nekem. Úgy határozunk, hogy Max Léonnál fejezzük be az estét, ő volt akkoriban a *L'Humanité* moszkvai tudósítója, és valahol ott lakott a közelben. A kocsiban tovább nézzük egymást, szóltalanul. Az arcod, ahogyan az utcai lámpák elrohannak mellettünk, hol eltűnik a sötétben, hol megvilágosodik, olykor csak a szemedet látom, amely csupa tűz, csupa gyöngédség; aztán szemügyre veszem az arcodat: a rövidre nyírt tarkót, a két napos, rőt színben játszó borostát, a fáradtság véste árkokat. Átlagos férfi vagy, nem különösebben jóképű, de a tekinteted levesz a lábamról. Jóformán meg se érkeztünk, de már ott a gitár a kezekben. Alighogy megpendítet a húrokat, alighogy felhangzik az első dallam, még jobban összezavarodom. Főként a hangod ragad meg, a benne lüktető erő, a segélykiáltás. De a modorod is. Leülsz elélem a földre, és csak nekem énekel, senki másnak. Lassan-lassan felfedezem a szöveget is, a dalok csikorgó humorát, mélységét. Elmagyarázod, hogy a színház hivatásod, de az igazi szenvedélyed a költészet. Majd minden átvezetés nélkül bevallod, hogy régóta szerelmes vagy belém.

Jól ismert színésznő lévén, még meg sem lepődöm, ha valaki efféle vallomással hozakodik elő. De azon az estén valahogy meghatódtam tőle. Megígérem, hogy nem sokára megint látjuk egymást. Már másnap találkozzunk a Moszkva-szálló bárjában (ez a szálloda a fesztivál színhelye). Óriási tömeg, a barátok és ismerősök egész serege vesz körül, de ahogyan megpillantalak, mindenkit faképnél hagyok, és táncolni kezdünk. Így, magassarkú cipőben, sokkal nagyobb vagyok nálad, de telábujjhegyre állsz, örültségeket suttoatsz a fülemben. Nevetek. Nemsokára komolyra fordítom a szót, én is szeretném, mondom neked, ha jóbarátok lennénk... de csak néhány napig vagyok itt, merő hajsza az életem, aztán a három gyerek, a hivatás, és különben is, Moszkva messze van Párizstól. Erre azt válaszolod, hogy neked is vannak gyerekeid, van feleséged, van munkád és van sikered, de még ez se tart-

hat vissza, csak azért is el fogsz venni feleségül. Elképeszt a pimaszságod, de megígérem, hogy másnap is találkozunk.

A próba után érted megyek a színházba. Azzal reggel izgalmas ajánlatot kapok. Szergej Jutkevics, a népszerű rendező nekem kínálja fel Lika Mizinova szerepét; Csehov örülten szerelmes volt ebbe a fiatalasszonyba, és az ő tragikus élete ihlette *A sírdíj* megírására. Nem tudom, mitévő legyek, mert a forgatás egy évig fog tartani. Te örömdöbben nagyokat ugrasz, kiabálsz, rimánkodsz, hiába mondom, mennyire nehéz ígert mondanom, csak nem tágtasz...

Egyikünk sincs még harminc éves, én elvált vagyok, te válófélben, előtűnik az élet. Kedvesen figyelmeztetek egy jelentéktelen apróságra, nevezetesen arra, hogy én nem vagyok beléd szerelmes. „Sebab, mondog, egy-kettőre megtetszem majd neked, ne félj, megtalálom a módját!” Ez a derús és egyszerű kapcsolat még eltart néhány napig, de a fesztiválnak vége, én pedig elutazom Moszkvából, szerződéssel a kézben, és csak 1968 legelején fogok visszajönni.

■ Idejekorán figyelmeztettek a barátaink, ki azért szólt, mert aggódott érted, ki azért, mert botrányosnak tartotta a viszonyunkat. De mindegyik ugyanazt mondta: „Ne engedj, hogy igyon, egyetlen kortyot se, most józan, de ha berúg, megnézhetted magad!” Addig csak kapatosnak láttalak, vagy inkább egzaltáltnak, derús voltál, jókedvű. Én meg bízom benne, hogy ha összeköltözünk, egyszer s mindekorra búcsút veszel a pohártól.

Édesanyád befogad minket a lakásába. Hatvan éves, de még mindig dolgozik egy levéltárban, korán reggel elmegy, és csak este jön haza. Végre egyedül vagyunk. Ahogy lehet, berendezem a szobánkat, hogy élni, dolgozni lehessen benne; ha van egy kis szabadidőm, főzök, takarítok, új életünket szervezem, bevásárolok, végigjárrom az üzleteket, sorba állok a hidegben, kimegyek a piacra, ott minden drágább, de legalább van hús, zöldség, gyümölcs... Nem egy jóbarátod van a boltvezetők között, felreteklik neked a ritka csemegéket, a friss húst, a füstölt halat, déligyümölcsöket. Te meg nekem hordod haza ezeket a kincseket, mert keveset eszel, nem érdekel, mi van a tányérodban.

Éjt nappallá téve dolgozol. Reggel a színházba megy próbálni; délután forgatás, esetleg koncertezel valahol; este játszol; éjszaka írsz, legfeljebb négy órát alszol naponta, mégse fáraszt el ez a pokoli életritmus, állandóan fel vagy dobva. A színpadról, ahol épp Majakovszkijt alakítod, nekem szavalod a híres sorokat: „A verssoroknak ujját emelve, ünnepé-

lyesen, esküszöm — /szeretlek /híven és változatlanul". Brecht *Galilei*jében bő lebernnyegben játszol, úgy festesz benne, mint egy óriás, és a négy óras darab után lesoványodva, lázasan látlak viszont, de ilyenkor is leül az íróasztalhoz, amit odaállítottunk az ágy még az ablak közé, és írsz, írsz egész éjjel, hajnalban pedig felébrszesztesz, hogy felolvassad az éjszaka papírira vetett sorokat.

A film utolsó jeleneteit forgatom, boldogok vagyunk. A hatóságok egyelőre szemet hunynak az idillünk felett. De egész Moszkva erről beszél: mivel nemsokára befejezem a munkát, azt hiszik, szépen hazautazom majd Franciaországba, és gyorsan elfelejtem ezt az egészet, ami szerintük csak futó kaland, színésznői szeszély. Egyik este rád várok. A vacsora már kihűlt a konyhaasztalon, valami együgyű műsor megy a tévében; az éjszaka közepén ébrednek fel, dideregve, a tévé vibráló képernyője előtt. Még mindig nem jöttél haza. Aztán megszólal a telefon, hosszú, kitarító csöngetés, felveszem a kagylót, egy ismeretlen hang beszél, miközben valaki bele-beleüvölt a készülékbe. „Itt van, jöjjön gyorsan, most elcsúszhat, de siessen!” Ugyel-bajjal feljegyeztem a címet, alig értettem, félek, taxiba vágom magamat, sötét, macskaszagú lépcsőház, felbotorkálok a legutolsó emeletre, az ajtó tárva-nyitva, egy asszony vár a küszöbön, és bevezet a nappaliba. Te ott heversz a díványon, szánalmas állapotban, grimaszba torzult arccal, a padlón üres üvegek és cigarettacsikk hevernek szanaszét, az újságpapírral borított asztalnál néhány részeg bóbiskol a füstölt hal roncsai fölött, te megpróbálsz feltápászkodni, felém nyújtod a kezedet, én pedig remegve átnyalábollak és hazahurcollak.

Ez volt az első találkozásom a másik világgal, ekkor szálltam le először a halálos ivászatok mocskos bugyraiba. Ahonnét káromkodva, betegen merültél fel, de te reménytel. Mindössze néhány óráig tartott az egész. A te esetemben csoda történt, abba-hagytad az ivást, csak én kellettem hozzá, eddig még soha senkinek nem sikerült megállítania az esztelen örvénylést, amely magába rántott. Attól fogva én vagyok a biztosítéka az akaratodnak.

Anyád hálálkodik, ő is felruház ugyanazokkal az erényekkel. Hogy az ő holt részeg fia hagyja, hogy hazahozzák, nem, ezt ő soha látta. Én majd megmentelek, nekem sikerülni fog, csak nekem, szentül hiszek benne. Naiv lélekként teljesen elmerülök ebben a kétértelmű apostolkodásban.

Hazautazom, vége a munkának. Elhagyom Moszkvát, több mint tíz hónapi ott-tartózkodás után. Anyám meg a gyerekek is utánam jöttek.

Közben néhányszor visszamentem Franciaországba, egy-egy rövid forgatásra, de most már nem lesz rá semmiféle hivatalos ürügyem, hogy visszajöhessenek, becsomagolok. A színésznő szedi a sátorfáját. Persze, a júliusi filmfesztiválra meghívják, mint látogatót. El vagyunk keserevedve. Neked semmi esélyed rá, hogy útlevelet kapj, nem vagy „szalonképess”. Szó se lehet róla, hogy beadd az útlevékelremlendet, hiszen „undorító alaknak” tartanak. Akinek a kérelmét egyszer visszautasítják, bizonyos lehet benne, hogy soha se fogja megkapni. Az ügyintézés gépezete nem vizsgálja felül a döntését. Akkor még azt hitted, soha nem fogod átlépni a szovjet határt. A filmfesztivál még három hónap van hátra, és ez a három hónap a mi szemünkben maga az örökkévalóság. Letörtén érkezünk meg a repülőterre. Az útlevízvizsgálat után az egyik vámos (nagy csodálód) megengedi, hogy — óriási megtiszteltetés — elkísérj a váróterembe, ahol már több tucat utas üldögél; egyesek a padokon heverésznek, mások esznek-isznak. Szörnyű idő van, jégeső esik, és akkora a szél, hogy majd elviszi a háztetőt, a gépek nem tudnak leszállni. Abban reménykedünk, hogy a rossz időjárás miatt mi is lophatunk magunknak néhány perc boldogságot. Egy vöröshajú fiatalember a kísérőm, a MOSZ-FILM képviselője, ő a felelős érte, hogy ne történjék semmi galiba, amíg be nem szállok a repülőgépbe. Nem nagyon ismerem, sohase dolgoztunk együtt, de az autóban elmeséli, hogy aznap szül a felesége, és hogy ez lesz az első gyerekük, így aztán csak még idegesebb a váratlan fordulattól.

Letülünk egy padra, szorosan összeszimulva, átöleljük egymást, egyedül a fel-alá hullámozó tömegben; azt mondod, nélkülem a gondolatát se tudod elviselni az életnek, azt mondom, hogy én se tudom elképzelni az életemet nélküled. Bejelentik az Air France-gép azonnali indulását, könnyek közt búcsúzkodunk, elindulok a csarnok vége felé, de a fémes hang helyreigazítja az iménti bejelentést. A gép csak négy óra múlva indul. Odaszaladok hozzád, a karodba vetem magam, még van néhány óránk. Az étterem zsúfolásig tömve, de a pincér (szintén csodálód) szorít nekünk három helyet. A vöröshajú egészen el van kámpicsorodva: a feleségét már betölték a szülőszobába. Dehát mint minden szerelmes, mi is csak önmagunkkal törődünk, a többiek gondja-baja nem izgat bennünket. Azt mondod, vissza kell jönnöm, amilyen gyorsan csak tudok. Megesküszöm, mihelyt lehetséges, kiváltok egy turistavízumot. Csak egy-két dolgot kell elintéznem a gyerekekkel meg a házall kapcsolatban, ami a munkát illeti, ott egye meg a fene, úgyis rámfér egy kis nyugalom. Néhány hét pihenés Moszkvában, az biztosan jól fog tenni. . .

Már éjszaka van, odakint megint rákezdte a szélvihar, egy eldugott zugban üldögélünk, az egyik légi-kisasszony engedett be minket (nagy csodálód), egyik cigarettáról a másikkra gyújtunk. A vöröshajú elszalad telefonálni, lógó orral jön vissza: „Még mindig semmi”, majd sarkon fordul, valahol felhajt egy pohárral. Lázasan beszélgetünk. Már azt követeled, hogy hagyjak ott csapat-papot, költözsem Moszkvába, családostul-gyerekekestül, össze akarsz velem házasodni. Ráállok a dologra, egészen megszédít a macacosságod: igen, ott-hagyok mindent, igen, idejövünk, és itt fogunk élni az édesanyádnál, a gyerekeimmel együtt, igen, majd csak találok valami munkát, igen, boldogok leszünk, sikerülni fog, nem félek semmitől, teljesen elbódít a szerelem. A vöröshajú újra megjelenik, most, hogy ivott, megoldódik a nyelve. A feleségről beszél, a születendő gyerekről, hogy mindez milyen szép, milyen csodálatos. . . És míg a leendő apát elkapja a hém, mi lassan visszakeresznek a földre. Három gyerekem van, az anyámról is én gondoskodom, van egy tizenéves szobás házam, kényelmes életem, szeretem a hivatásomat, amit tízéves korom óta fűzök, mindent összevéve kényelmes az életem, nem panaszkozhatom. Neked két gyereked van, az elvált feleséged, akit anyagilag támogatsz, egy kilenc négyzetméteres szobád az édesanyádnál, százötven rubelt keresel havonta, amiért jó, hat két pár divatos cipőt kap az ember. Úgy dolgozol, mint az állat, csak a hivatásodnak élsz, külföldre nem utazhatsz. Az életed nehéz. Ezt a két életet nem lehet összebékíteni, egyszerre élni. A vöröshajú, aki időközben megint eltűnt, vigyorogva jön vissza: megvan a gyerek, kislány, semmi komplikáció, igyunk az anya egészségére. Koccintunk a langyos pezsgóval. Szomorúak vagyunk, fáradtak, szinte ellenségesek, és amikor a kijáráshoz szólítják a párizsi gép utasait, szinte megkönnyebbülten válnak el egymástól. Mintha a szélvihar mibenünk is kitombolta volna magát, és minden örült reményt, minden esztelen tervet kisöpört volna a lelkünk-ből.

Sikerült összekapcsolnom a moszkvai filmfesztiválra való meghívást a Csehov-film szinkronizálásával meg egy turistalátogatással, úgyhogy egy gyönyörű júniusi reggelen több hetes tartózkodási engedéllyel a zsebemben érkezem meg Moszkvába; a bőröndök, amiket csak ügyel bajjal tudtam bezárni, dugig vannak ruhával, lemezekkel, könyvekkel, mindenféle csemegével, még olasz szárazasztát, kávé és olivajolat is hoztam, a gyógyszerrekről nem is beszélve. Minden egyes barátunknak szüksége van valamire: antibiotikumra, fogamzásgátló tablettára, rákgyógyszerre, és

így tovább. Aztán ajándékok a családoknak, ajándékok a haveroknak, a partnereimnek. Minden találkozás valóságos kis ünnep, és mindig összeszorul a torkom, ha látom, milyen boldogan ölelik magukhoz a férfiak és nők a Párizsból hozott inget, lemezt, fehérneműt...

Mivel nem játszom, sülve-főve együtt vagyunk, esténként ott ülök a színházban, vagy a közönségtalálkozók ürügyén szervezett koncertjeiden, ahol, két előadás között, elénekled a legújabb dalaidat. A közönség tombol. Egyre jobban izgat a titka a sikerednek, a közönség egyszerűen nem enged le a színpadról, halomba gyűlnek a lábaid előtt a papírszalétek, amelyeken jól ismert számaidat kériköveteli a hallgatóság, estéről estére irdatlan virágcsokrokkal megünneljük. Egy napon épp a belvárosban sétálunk, a rekkenő hőségben minden ablak nyitva. És mindegyik ablakból téged hallani. Nem akarok hinni a fülemnek, pedig semmi kétség, ez a rekedtes, szaggatott hang, ez te vagy, ez a te utánozhatatlan stílusod. Ott lépdelsz mellettem, és az arcomon egyre szélesebben ragyog fel a mosoly, büszke vagy és boldog, amiért saját szememmel láthattam, milyen népszerű vagy. És amikor épp a büszkeségben sértenek meg, mint azon a bizonyos napon, elkerülhetetlen a tragédia...

Akkor délután nagy fogadást adtak a fesztivál-palotában. Úgy volt, hogy a Moszkva szálló előtt várják a küldöttségeket, és innen visznek minket autóbusszal az ünnepség színhelyére. Óriási a tömeg, de jó a szervezés, a hangulat vidám, hiszen úgy szólván mindenki ismeri egymást, és mindig van valami jókedvű felajzottság a filmszínészek találkozásában. Kéz a kézben érkezünk oda a szálloda elé. Néhány percig még várunk kell, és ezalatt bemutatják a francia meg az olasz barátainknak, sőt, egy japánnak is, akivel néhány éve együtt dolgoztam Tokióban; valami makaróni nyelven, zsi bongva próbáljuk megérteni egymást. Amikor sorra kerülök, felszállok a buszra. Alighogy leülök, hangos szóváltásra leszek figyelmes, és látom, hogy a meghívókat ellenőrző alak durván lelék az autóbusról. Odaszaladok, hogy mindent megmagyarázzak, de megálljt parancsolsz a tekintetteddel. Sápadt vagy, a megaláztatás, amely olyan gyakori a mindennapjaidban, itt elviselhetetlen méreteket öltött. Nem akarsz botrányt csinálni a jókedvű külföldiek előtt. Csüggedten legyintesz egyet, mintegy jelezve, hogy hiába minden. Az ajtók becsukódnak, a busz elindul. A hátsó ablakon át látom, amint ott állsz a járdán, sértetten, és, szegény Charlie, belerúgsz a járdán heverő meghívókba.

Külföldi színésznek lévén, aki nemrég forgatott a Szovjetunióban, muszáj végighallgatnom a hivatalos beszédek, de mihielyt lehetséges,

angolosan távozom a fogadásról. Megérkeztem a barátainkhöz, Jelocskához, azt beszéltük meg, őnála találkozunk; a nővéreim már ott vannak. Mint Moszkvában annyiszor megesik, a barátaink már hallottak az autóbuszban történt közjátékról. Mindenki vizasztal, megpróbálják le kicsinyelni az eseményt. Mivel nem jössz, el vagyok készülve a legrosszabbra: hajnali egy felé nyitod ki az ajtót, végigtámolygatsz az ebédlőbe vezető folyosón, majd bamba mosollyal lerogysz a díványra, tők részegen. De a társaság jókedvű, egymás szavába vágunk, a nővéreim egészen odavannak a moszkvai vendégszeretettől. Lassan énbennem is felenged a szorongás, zenét hallgatunk, nagyokat nevetünk, finom falatokkal meg rakott tálak járnak kézről kézre, még ki se ürítettük a poharakat, de már újra teletöltik őket, te meg ott ülsz mellettem, igaz, egy kissé erőltetetten vigyorogsz, de arra gondolkodsz, hogy úgyse lehet soha tudni, hogy józan vagy-e vagy részeg, és jól érzem magam, én is énekelek... Nem sokkal később nyöszörgést hallok a fürdőszobából, görcsösen a mosdó fölött hajolsz, hányasz. Iszonyú látvány, szinte sugárban ömlik a vér a torkodból, és köröskörül mindent összefröcsköl. Amikor alábbhagy a roham, jártányi erőd se marad, én viszlek oda a legközelebbi ágyhoz...

Könyörgök, hogy hívják ki az ügyeletet, már alig van pulzusod, elfog a pánik. A két ápoló meg a mentőorvos megvizsgál, majd a fejüket csóválják. Késő: nagy a kockázat, nem tudnak elszállítani. Nem akarok bonyodalmat, csak lerontaná a statisztikájukat.

Azt olvasom le az ismerősök arcáról, hogy fellebbezésnek helye nincs. Erre elállom az utat, azt üvöltözöm, hogy ha azonnal nem visznek a kórházba, nemzetközi botrányt csinállok. Ezeknek a szerencsétlen fickóknak iszonyatos dolgokat vágok a fejükhöz, pedig nem tehetnek róla, se a fizetésük nem túl nagy, se a megbecsülésük, nem csoda, hogy többet törődnek a statisztikával, mint az életmentéssel meg a gyógyítással.

Megrökönyödve pislognak rám, végül megértik, hogy Viszockij a haladókló, az üvöltöző, csapzott nőszemély meg az élettársa, a francia színész. Erre rövid megbeszélést tartanak, szitkozódva ráfektetnek téged a hordágyra, és lecipelnek a mentőautóig. Akkora erőt ad az elkeseredés, hogy én is beszállok melléd, minden tiltakozásuk ellenére. A moszkvai baleseti kórház bejárata ugyanolyan, mint minden kórházé, bárhol a világon. Eitűnsz egy kétszárnyú lengőajtó mögött. Hajnali három, a folyosón éterszag terjeng, a padon már ülnek ketten-hárman, magukba roskadtan, szunyókálva.

Valósággal odatapadnak a két ajtószárny közti réshez. Férfiak, nők jönnek-mennek, almazöld színű, steril

öltözékben. Onnan, ahol állok, nem sokat látni. Csak a mütő egyik sarkát, de azt látom, hogy nagy a nyüzsgés, tehát foglalkoznak veled, még nincs veszte minden. De hamar be kell látnom, hogy ábrándokba ringatom magam, arrább taszítanak, hordágyat visznek el mellettem, rajta törékeny, élettelen női testtel. Megértem, hogy a nyüzsgés, amelyben az életed biztosítékát láttam, csak a rendes állapot ezen a helyen. Órákat töltök az ajtó előtt, a barátaim látnak el enni- és innivalóval, cigarettával, még sálat is hoznak. Már ismerőseim is vannak a folyosón, a hordágyon látott fiatalasszony szülei, akit féltékeny vőlegénye kihajított a kilencedik emeleti ablakon, egy tőporódott asszony a meggyötört férjével. Aterzem ezt a mély szolidaritást, amely összefűzi ezeket az embereket.

Itt nem vagyok külföldi színész, nem vagyok se fiatal, se öreg, csak egy asszony, egy a sok közül, aki lázasan várja az emberével kapcsolatos híreket. Időnként felállok, kapcsolgatok a két ajtószárny közti réshez, az orvosok elcsigázott arcát fürkészem.

Ennek a napnak csak nem akart vége szakadni. Egyszer-kétszer megpróbáltam beszélni az orvossal, aki épp abból a mütőből lépett ki, ahová téged vittek, de hiába. Nem mond semmit, várni kell. Késő este (akkor már több, mint tizenhat órája lelekedtem az ajtó előtt) egy bajszos, mokány férfi jött ki a mütőből, és intett, hogy menjek vele. Átme gyünk a lengőajtón, és egy apró helyiségben találok magamat. A sarokban vörforlot, tépett, ruhák, keltések, üres injekciós ampullák halma, valóságos csatatér. Jobbkéz felől jókora hódályt lehet látni, vakító neonfényben. A görgővel ellátott ágyakon meztelen testek, mindegyikből gumicsővek ágaznak szanaszét. Ráismerek a tizedre, ott fekszel, hullafehéren és száméretlenül, rángatózva megemelkedik a mellkasod. Igriok, az alacsony orvos csupa remény: „Nehéz volt, rengeteg vért vezetett. Ha néhány perccel később ér ide, tehetetlenek vagyunk. De mostantól fogva vigyázni kell...” Miközben beszél, egyre téged nézlek. Egy ér megpattant a torkodban, abba kell hagynod az ivást, hosszú pihenésre van szükséged. A többi orvos is odajön hozzám, három férfi meg egy nő, elmondják, mennyire örülnek, hogy sikerült a mütét, és hogy megismerhettek, még ha nem is a legvidámabb körülmények között. Röggtől a szívembe zárom ezeket az embereket, akik — miközben tovább mentik, ami menthető — nevetgélnek, vicceket mesélnek, cigarettáznak, kilencven fokos alkoholt iszogatnak apró kortyokban, és — orosz szokás szerint — egy falat fekete kenyeret küldenek utána.

(Folytatjuk)

Ádám Péter fordítása